

lőknél, mégis a Nagykunságban élő állami gondozottak közül 102 %-kal több fiattal szemben folyt büntetőeljárás.

A Jászságban tapasztalható ezirányú pozitív tendencia alakulásához hozzájárulhatott az is, hogy ezen a területen 5,2 %-kal több gyermeket segítettek védő-óvó intézkedésekkel, mint a Nagykunságban.

Dr. Stauber József /osztályvezető ügyész, Legfőbb Ügyészség/

h o z z á s z ó l á s a

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy hivatali munkám kapcsán éveken keresztül foglalkozhattam Szolnok megye bűnözési és bűnüldözési helyzetével. Tevékenységünk általában követi a bűnözés közigazgatási egységeként, esetünkben megyéenként történő megfigyelését, feldolgozását és értékelését, így tehát a mai tanácskozás témájához csak áttételesen tud kapcsolódni. Mégis - úgy vélem - rendelkezünk hasznosítható információkkal, mert a Legfőbb Ügyészség munkájában a tájegységek szerinti bűnözés megfigyelése nem teljesen új terület. A Legfőbb Ügyészség Titkársága már 1969. júliusában foglalkozott a témával, amikor hosszabb ideig tartó felmérés és értékelés eredményeként kiadta a "Szolnok megye bűnözési és bűnüldözési helyzete, a bűnözés okai, 1964-1968. évek adatai alapján" című kiadványát.

A kriminológia tudománynak hasznosságát elsősorban abban látom, hogy a bűnözést, ezt a negatív tömegjelenséget hatékonyan segít megismerni. A kriminológia eredményei a tudományos célokon túl, társadalmi célok szolgálatában állnak, mivel a bűnözés minél teljesebb körű megismerése serkentőleg hat a bűnüldözésre is. Vallom, és ebben az eddig elhangzottak megerősítenek, hogy eredményes bűnmegelőzési stratégia és taktika is csak a helyi sajátosságok megismerésével alakítható ki és ezeknek ezekhez a sajátosságokhoz kell igazodni. Teljes egészében egyetérttek Szabó elvtárs korreferátumában elhangzottakkal, mely szerint a bűnözés minél jobb megismerése érdekében a helyi sajátosságokat figyelembe kell venni. Ennek elismerése mellett is rá kell mutatnom, hogy a közigazgatás szervezete, annak megyei szintű szervezettsége nem hagyható figyelmen kívül, mivel a bűnüldözés is ilyen keretek között folyik. Álláspontomat úgy összegezem, hogy egyrészt a bűnözés minél teljesebbkörű megismerése,

másrészt az eredményesebb bűnüldözés érdekében a két módszer szintézisének kialakítására kell törekedni.

Mint már említettem, a Legfőbb Ügyészség Titkársága a bűnözés helyi sajátosságainak figyelembevételével állította össze említett tájékoztatóját. A továbbiakban megkísérlem, hogy 1968. évre vonatkozóan tett megállapításainkat összehasonlítsam az 1986. év tényadataival és azokból következtetéseket vonjak le.

Az 1968-as adatok szerint országosan 118.254 bűncselekmény vált ismertté, ebből Szolnok megyében 3.915 /az országos 3,3 %-a/. 10.000 lakosra országosan 115,5, Szolnok megyében 88,9 bűncselekmény jutott. Ez gyakorlatilag Szolnok megyének ebben az évben a rangsor 13. helyét jelentette. A környező megyék közül ekkor kedvezőtlenebb volt Bács-Kiskun, Csongrád, Pest és Békés megyék, kedvezőbb volt Heves és Hajdu-Bihar megyék helyzete. Akkori megállapításaink szerint Szolnok megye a bűnözés nagysága tekintetében a környező megyék rendszerében önálló "tájegységként" volt felfogható, és bizonyos sajátos körülmények játszottak közre a bűnözés ilyen nagyságrendje kialakulásában. Ehhez szemléltetésként ismertetni szeretném az összbűnözés összetételének országos és Szolnok megyei alakulását a 10.000 lakosra jutó gyakoriság alapján.

Az összbűnözés összetétele:

Bűncselekmény csoportok	Országosan	Szolnok megyében
Személyek javai elleni	44,0	35,3
Társ. tul. elleni	25,8	20,7
Vagyon elleni együtt	69,8	56,0

Bűncselekmény csoportok	Országosan	Szolnok megyében
Személyek elleni	20,4	14,5
közbizt.-közrend elleni	11,9	8,7
Család, ifj. és a nemi erkölcs elleni	5,1	6,0
Áll.ig.-igazságszolg. elleni	4,1	2,1
Népgazdaság elleni	3,6	1,5
Állam, béke és emberiség elleni	0,6	0,1

Az akkori vizsgálataink alapján megállapítottuk, hogy a vagyon elleni bűncselekmények gyakoriságával, illetve ritkább előfordulásukkal Szolnok megyében, különösen a Jászságban és a Nagykunság területén lévő községekben a tulajdon tisztelete kimagasló. Bár az 1968-as év adatait ismertetem, de megállapítható, hogy a vizsgált években /1964-1968./ jelentős ingadozás nem is volt. Az ismertté vált bűncselekmények száma, az okozott károk összege mind a társadalmi tulajdont, mind a személyek javait károsító bűncselekményeket illetően igazolta ezt a megállapítást, és különösen igaz volt ez a jász községekre.

A személy elleni bűncselekmények közül a vizsgálat külön foglalkozott a befejezett emberölésekkel. Az e bűncselekményekre vonatkozó leglényegesebb megállapításaink a következők voltak:

A vizsgált öt évben országosan 876 ilyen bűncselekményt követtek el, 100.000 lakosra 1,7 jutott. Szolnok megyében ezen időszakban 59 ilyen bűncselekmény vált ismertté, s 100.000 lakosra 2,7 jutott. Ezen adatok alapján akkor részleteiben vizsgálták az elkövetők és sértettek személyiségét. Az igen sok szempontra kiterjedő vizsgálati szempontok közül kiemelkedő volt a sértett és az elkövetők egymáshoz való viszonya.

Ezek szerint:

A sértett az elkövetőnek

- felesége, élettársa volt	18,4 %
- férje, élettársa volt	5,3 %
- gyermeke volt	31,6 %
- anyja, unokája volt	5,2 %

Az összesített adatok szerint a sértettek 60,5 %-a rokoni kapcsolatban állt az elkövetővel a befejezett emberöléseknél.

A megállapításokat akkor tételes iratvizsgálattal támasztottuk alá. Az iratvizsgálatok és a statisztikai adatok összevetéséből a leglényesebb megállapítás - sok egyéb, az elkövetőkre és a sértettekre vonatkozó tényadatok birtokában - az volt, hogy a befejezett emberöléseknél Szolnok megyében a családi élet egyensúlyzavara dominált, amely zavar mögött a kölcsönös vonzalom hiánya jelentkezett túlsúlyban és a bűncselekmények elkövetésénél az anyagi érdekeltség csak rendszeres alkoholfogyasztás eredményeként lépett előtérbe.

Az 1986. évi adatok ismertetése előtt le kell szögezni azt a sajátos tény, hogy a bűnözés napjainkban más, mint a korábbi vizsgálat idején volt, mind terjedelmét, mind összetételét, mind dinamikáját illetően. A közel 20 évvel ezelőtti adatokat vizsgálva egyértelműen az állapítható meg, hogy a bűnözés valamennyi aspektusát illetően kedvezőtlenül változott. Az adatok ismertetése előtt még azt is el kell mondani, hogy a bűnözés megfigyelésére, alkalmazására és értékelésére napjainkban már többféle és jobb módszerekkel rendelkezünk, mint korábban. Remélhető, hogy a bűnözésről kialakult ismereteink, azok egyre növekvő száma és az ismeretek sokfélesége hatékonyan használhatók fel a bűnözés megelőzésében.

Az 1986. évi adatok ismertetésénél - a jobb összehasonlíthatóság végett - a korábbi vizsgálatnál alkalmazott módszereket használtam fel, amennyiben ez lehetséges volt.

1986. évben országosan 182.867 bűncselekmény vált ismertté, ebből Szolnok megyében 5.221 /az összes 2,9 %-a/. 1968-hoz képest országosan

54,6 százalékkal több bűncselekményt követtek el, Szolnok megyében viszont a növekedés a két részletesen tárgyalt év összevetésénél 33,4 %-ot mutatott.

Tavaly 10.000 lakosra országosan 171,9, Szolnok megyében 119,8 bűncselekmény jutott. A megyék és a főváros rangsorában 1986. évben Szolnok megye a 19. /tehát utolsó előtti/ helyen áll. Az utolsó öt évben a megye mindig a rangsor 18-20. helyét foglalja el, ami arra utal, hogy a Szolnok megyei bűnözési helyzet az országoshoz képest kedvezőbb. A környező megyék bűnözési helyzetében változás következett be a korábbi megállapításokhoz képest. Hajdú-Bihar megye előretört /1986-ban országos 7./, Bács-Kiskun, Csongrád és Pest megyék helyzete lényegében változatlan maradt, míg Békés és Heves megyék bűnözésének alakulása Szolnok megyéhez képest mutatott a korábbival azonos képet. 1985. és 1986. években azonban a Szolnok megyei bűnözési helyzet valamennyi környező megyénél kedvezőbb volt, az ismertté vált bűncselekményeket illetően.

A bűnözés megismerésének módszertana gazdagodott - mint erre már utaltam - többek között azzal is, hogy megfigyeljük az ismertté vált bűnelkövetőket lakóhelyük szerint. 1985. évben országosan 85.766 bűnelkövető vált ismertté, közülük Szolnok megyei lakos 3.053 /az összes 3,6 %-a/ volt. 1986-ban az ismertté vált bűnelkövetők száma országosan 93.176-ra emelkedett, s közülük 3.296 /az összes 3,5 %-a/ volt Szolnok megyei lakos. Országosan 10.000 lakosra 1986-ban 87,6, Szolnok megyében viszont csak 75,6 bűnelkövető jutott. A bűnelkövetők gyakoriságát illetően ez Szolnok megye számára a megyék és a főváros rangsorában a 15. helyet jelenti. A bűnelkövetők gyakoriságát illetően a környező megyék közül Békés helyzete kedvezőbb /18. helyen van/, az összes többi környező megyében viszont rosszabb a helyzet.

Az egyes bűncselekmény csoportokat a bűnözés gyakorisága szempontjából vizsgálva megállapítható, hogy Szolnok megye

- a vagyon ellenieknél a rangsor 15. helyén
- a társ.tulajdont károsító bűncselekményeknél a rangsor 17. helyén
- a személyek javait károsító bűncselekményeknél a rangsor 14. helyén
- a közlekedési bűncselekményeknél a rangsor 14. helyén
- az erőszakos- garázda bűncselekményeknél a rangsor 14. helyén

áll.

Az újabb vizsgálati módszer lehetőséget ad a Szolnok megyei illetőségű bűnelkövetők számát Szolnok megye lakosságához viszonyítani, s azt összehasonlítani a Magyarországon lakó bűnelkövetők és hazánk lakónépessége adataival. Ezt a következő adatsor szemlélteti:

Bűnelkövető csoportok	Országos gyakoriság	Szolnok m. gyakoriság	Szolnok m. a rangsorban
Vagyon elleni	34,1	30,6	14
Társ.tul.-t károsítók	16,1	12,7	18
Személyek javait "	18,0	18,0	7
Közl.bűncselekm. bűnelkövetői	17,5	14,9	13
Erőszakos garázda bűncselekm. bűnelkövetői	15,2	14,5	8

Az ismertetett adatok alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy nagy általánosságban a korábban tett megállapításaink jórészt ma is helytállóak. A bűnözési képhez azonban hozzátartozik az is, hogy a bűnelkövetők előélet szerinti megoszlása Szolnok megyében kedvezőtlen. 1986-ban az összes bűnelkövető 39,2 %-a büntetett előéletű, 18,4 %-a visszaeső volt Szolnok megyében. /Az or-

szágos azonos adatok: 35,1 %, 15,8 %/. Több éves tapasztalat alapján el kell tehát mondani, hogy Szolnok megyében nem tudják megakadályozni a veszélyesebb bűnözői csoportok kialakulását.

1969-ben közzétett vizsgálat részletesen foglalkozott a személy elleni bűncselekményekkel, ezen belül a befejezett emberölésekkel. A korábbi megállapításokat megkísérlem az utóbbi évek adataival szembeállítani. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy a mostani megállapításokat iratvizsgálat és az ebből levont következtetések nem támasztják alá. Az adatok szerint 1982-1986. években az országban 1.997 emberölést követtek el, ezek közül 56-ot Szolnok megyében. Az emberöléseket összesen 2.017 személy valósította meg, akik közül 63 volt Szolnok megyei lakos.

Ha ezen bűncselekményeknél az elkövető és a sértett kapcsolatát vizsgáljuk, a következő megállapítások tapasztalhatók:

Az elkövető a sértettel rokoni kapcsolatban volt %/:

Évek	Országosan	Szolnok megyében
1982.	54,0	50,0
1983.	51,7	46,7
1984.	56,8	58,3
1985.	60,5	46,7
1986.	54,8	88,8

1984-1986. években tehát a közel 20 évvel ezelőtt tett megállapítás helyessége igazolódott, a többi évre azonban nem. Az összehasonlítást most csak felszínesen lehetett elvégezni, mert időhiányában a befejezett emberöléseket nem választottuk le az erős felinduláshból elkövetett emberölésektől és az emberölési kísérletektől. Mindezek ellenére igaznak tűnik azonban az a korábbi megállapítás, pontosabban annak lényege, hogy a

családi élet egyensúly zavarainak a legsúlyosabb módon történő "megoldása" jelenleg is jellemző a Szolnok megyei bűnözésre.

Végezetül szeretném megköszönni még egyszer, hogy résztvehetek ezen a tudományos tanácskozáson. Megragadom az alkalmat, hogy üdvözljem a Szolnok megyei Rendőrfőkapitányság kezdeményezését, s ígéretet tegyek arra, hogy a Legfőbb Ügyészség Titkársága lehetőségeihez képest minden segítséget megad az itteni kutatásokhoz, amelyek eredményesen szolgálhatják a bűnüldözési tevékenységet és a bűnmegelőzést.

Dr. Katona Géza /ny. rendőr ezredes, az állam-
és jogtudományok doktora/

h o z z á s z ó l á s a

Tisztelt Tudományos Tanácskozás!

Visszaemlékezve - a történelmileg még szinte jelenkornak számító - 1960-as évekre, és az akkor Szolnok megyében elkövetett élet elleni bűncselekményekre, felvetődik a kérdés, hogy a két tájegység, a Jászság és a Nagykunság között van-e valami szignifikáns eltérés. Így memória alapján úgy emlékezem, hogy elsősorban a Kunság területén következett be néhány olyan jelentős bűncselekmény, ahol az elkövetés módja, körülményei, az elkövetők személyisége rendkívül primitív beállítottságra és életvitelre utalt. Felvetődik a kérdés, hogy az e területekre vonatkozó kulturális, műveltségi mutatókban van-e olyan eltérés, amely esetleg kapcsolatba hozható a bűncselekményeket jellemző körülményekkel. Örömmel hallgattam, hogy a megyei kriminológiai kutatás e kérdésekre is keresi a válaszokat.

Ami a régebbi időre való visszatekintést illeti: elővettem az 1960-as években végzett szakirodalmi és levéltári kutatásaimról készített feljegyzéseket és azokban néhány olyan adatot találtam, amelyek úgy gondolom jól kapcsolódnak a mai tanácskozás témájához is. Ily kiindulási alapról szeretnék a Jászkun Kerületnek, mint földrajzi és egykori igazgatási egységnek a korabeli bűnözési helyzetéről néhány gondolatot felvázolni.

Az általános demográfiai, statisztikai adatokból megállapítható, hogy a Jászság és a Kunság török háborúk teljes megszűnésétől a reformokig, tehát kb 110-130 év alatt rendkívül gyors fejlődésen ment keresztül. Erre utal az a körülmény, hogy a két területnek 1720-ban 8500, míg 1938-40-ben már közel 180 ezer lakosa volt.

A korabeli bűnügyi helyzetre vonatkozóan sajnos jóval kevesebb megbízható adattal rendel-